

זינתה ונתחללה (קידושין עז-עח)

גליון 395

בדף עז: אמר ליה (אביי) אין חללה אלא מאיסור כהונה בלבד. ורבא הביא לכך מקור מברייתא שדורשת מהא דכתיב איסור חללה בכהן גדול, ולמה נאמרה, הרי כבר נאסרה עליו בהיותו כהן הדיוט. וע"כ בא ללמד שאין חללה אלא מאיסור כהונה. אמר רב אשי הילכך (ופירש"י הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה) כהן הבא על אחותו (דף עח.) זונה משוי לה, וחללה לא משוי לה. חזר ובא עליה, עשאה חללה.

כשבא על אחותו לא עבר על איסור כהונה, דאחות אסורה לכל ישראל. ולכן אין בה אלא פסול זונה. כשבא עליה הכהן פעם שניה, הרי שעבר על איסור זונה, שהוא איסור כהונה, ולכן הפכה להיות גם חללה. והנה לעיל בדף עז. ת"ר אלמנה וגרושה וחללה זונה, בזמן שהם כסדר חייב על כל אחת ואחת. זינתה ונתחללה ונתגרשה ונתארמלה אינו חייב אלא אחת. ובדף עז: נתבאר דהתנא של הברייתא ס"ל דאין איסור חל על איסור אבל איסור מוסיף כן חל. ולכן אם קודם נתחללה ואח"כ זינתה, יש באיסור זונה תוספת איסור, שעכשיו נאסרה לכל הכהנים, ולכן חל האיסור זונה על האיסור חללה. אבל אם זינתה קודם ואח"כ נתחללה, כגון שכהן בא עליה, לא חל האיסור דחללה, דאין כאן תוספת, ואין איסור חל על איסור.

והקשה בתוס' הרא"ש (בריש עח.) חזר ובא עליה עשאה חללה, תימה והא אמרינן לעיל דאין איסור חללה חל על איסור זונה (ואיך עשאה חללה). וי"ל דמיירי הכא שהביא שתי שערות אחר שנעשית חללה דעכשיו באין עליו שתייהן בבת אחת, כדאמרינן בפ' ד' אחין (יבמות) דדחיק התם למצוא זרות וחיוב שבת בבת אחת גבי זר ששימש בשבת, ומוקי לה כגון דאייתי שתי שערות בשבת דאתי ליה זרות וחיוב שבת בהדי הדדי. התוס' הרא"ש הקשה איך חל האיסור חללה לאחר שכבר חל האיסור זונה. ובחי' מהרי"ט הקשה קושיא אחרת דהא אמרינן לעיל שאין איסור אלמנה חל על איסור אחות (עז:). הכא נמי היכי חל איסור זונה למהוי ליה חללה בתר הכי (דכמו שאין איסור אלמנה חל על איסור אחותו כך לא יחול איסור זונה על אחותו). איך חל האיסור זונה שעל ידה נהייתה חללה.

ותירץ דכי אמרינן דלא חייל היינו לחייב עליה משום אלמנה (כשבא על אחותו האלמנה) אבל אם התרו בו משום אלמנה או שהיה שוגג באחותו והזיד באלמנה חייב דמשום שהיא אחות לא גרעה משאר אלמנות. מבואר במהרי"ט שכשאין איסור חל על איסור, האיסור השני לא חל כדי לחייב היות וכבר חייב על האיסור הראשון אבל לו יצוייר שלא יתחייב על הראשון יתחייב על השני. והיינו דהאיסור השני באמת חל רק שלא חייבים עליו כשחייבים על הראשון.

ולפי מהרי"ט לאחר שהיא זונה ובא עליה הכהן, הרי שנעשית גם חללה. ואם יתרו בו משום חללה ולא משום זונה ילקה משום חללה. ולפי"ז אין צורך לתרץ כהתוס' הרא"ש דאיירי בחלו בבת אחת.

אמנם במאירי (עז:). כתב שאם נעשית זונה ואח"כ נתחללה אינו חייב אלא משום זונה, ואם לא התרו בו משום זונה אלא משום חללה אינו לוקה כלל, שכל שאמרו אין איסור חל על איסור פירושו שאף בשלא התרו בו על הראשון והתרו בו על השני אינו לוקה על השני, עכ"ל. הרי שכתב להדיא דלא כהמהרי"ט, דבאופן של אין איסור חל על איסור לא חל השני למלקות כלל.

גם בשער המלך (פי"ז איסו"ב) הוכיח מכמה מקומות דכאשר אאחע"א גם אם לא התרו משום הראשון והתרו משום השני אינו לוקה. (עי' רש"י ריש חולין קיד.).

והנה הרש"ש (עח.) כתב דאף לתנא לעיל דזינתה ונתחללה אינו חייב אלא אחת, נ"מ במה שנעשה חללה לקברו בין רשעים גמורים כדאמרינן ביבמות (לג:). והיינו דשם מבואר שאם בא על אחות אשתו שהיא אשת אחיו מעלה אני עליו כאילו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת. מאי נפק"מ (דהוי כאילו עשה ב') לקברו בין רשעים גמורים. מבואר דאמנם א"א לחייבו שני עונשין אבל האיסור השני קיים, ונחשב כרשע שעשה שתי

עבירות. וא"כ בזונה שנתחללה אפי' אם לא ילקה משום חללה אבל למעשה היא גם חללה. ואם כהן יבא עליה, חוץ מזה שילקה משום זונה ייחשב כרשע יותר גדול כי עבר גם על העבירה של חללה. ולגבי קושיית המהרי"ט איך חל האיסור זונה וממילא לא תהיה חללה יש לומר כהנ"ל שאפי' שלא חל איסור זונה ללקות עליו אבל למעשה חל בה שם זונה והאיסור קיים, ולכן כשבא עליה גם תיעשה חללה. וכן כתב במנחת חינוך (מצוה רסז אות ה) דבבא על אחותו גם אם לא חל איסור זונה לגבי מלקות, אעפ"כ בביאה שניה תהיה חללה, דהא מבואר ביבמות שאף שאאחע"א אך מי שעובר נקבר בין רשעים גמורים. הרי שהאיסור חל ועבר על איסור זונה וממילא נתחללה, כאמור.

אמנם באמרי משה (סי' י אות ד) כתב שאפי' נאמר דלא בעינן איסור מלקות כדי להיות חללה אבל בעינן שהאשה תהיה חייבי לאוין לכהונה, וכשאינו חל האיסור דאלמנה לא מיקרי כלל פסולי כהונה. והא דחל לענין לקוברו בין רשעים גמורים י"ל דזה לא מיקרי חייבי לאוין דכהונה, וגרוע מחייבי עשה (דבעולה לכה"ג נתחללה כי בא על איסור עשה). וה"ה לענין הבנים כיון דלא חל איסור זונה לא נעשו חללים. האמרי משה למד שלמרות שהיא זונה או אלמנה, כדי שיחול עליה דין חללה צריך שיהיה בה איסור של חללה. וכשאין איסור חל על איסור, אין על האשה שם איסור כדי שתתחלל.

וכעין זה כתב בחי' הגר"ס (רבי זלמן סנדר כהנא-שפירא) על סדר קדשים (בחלק התשובות סי' ט) דהא דאמרינן אין איסור חל על איסור אין הפירוש דחל לגמרי להיות איסור לאו רק בלא מלקות כמו לאו שאין בו מעשה אך דחל לענין איסור כמו חצי שיעור דאסור מן התורה וקיל אפי' מאיסור עשה. ובתחילה רצה לבאר דכמו דחצי שיעור אסור מטעם דחצי לאיצטרופי גם כאן אף דעתה לא חל משום שיש עליו איסור הראשון, מ"מ כיון דאי משכח רווחא חיילא, גם עתה יש עליו איסור. ואח"כ שדי ביה נגרא, דהא חזינן דגם היכא דלא שייך משכח רווחא בכל זאת חל לענין איסור דמבואר ביבמות לג: לגבי זר ששימש בשבת, למאי נפק"מ לקוברו בין רשעים גמורים, ומוכח דהא דחל לענין איסור אינו מהטעם הנ"ל. אבל עכ"פ למד הגר"ס כמו שלמד האמרי משה שלמרות שחל האיסור השני אבל הוא איסור קל וכעין חצי שיעור שאסור. והאמרי משה חידש שבכה"ג דהוי איסור קל לא חל עליה שם חללה, דאין חללה אלא מאיסור כהונה היינו איסור ממש ולא איסור קל.

והנה בספר המקנה (בדף סו) הסתפק אם כהן גדול יבם אלמנה מן האירוסין שמדאורי' עשה דיבום דוחה הל"ת דאלמנה, האם תהיה חללה או לא, דהא הביאה מותרת. וכן הסתפק בזה האור שמח (פי"ח איסו"ב ה"ה) דכתיב לא יקח ולא יחלל דכשאסור לקחת הוא מחלל. הרי שלמדו שייתכן שכל הפסול של חללה תלוי בזה דהוי ביאה אסורה, ולא שעצם הביאה מחללת.

וברמב"ם כתב (פי"ח איסו"ב ה"ה) שחלל שבא על בת ישראל אינה חללה כי הביאה מותרת אלא שהיא נחשבת זונה (וצ"ע למה היא זונה, ואכמ"ל). חזינן דכדי שיחול דין חללה צריך שתהיה ביאת איסור. וכעין זה אמרו האחרונים דגם באופן של אין איסור חל על איסור ויש איזה שהוא איסור שחל, בכל זאת לא תהיה חללה כי אינו איסור גמור וכנ"ל.

ובמילואים של הגר"א יפה"ן על חי' הריטב"א על יבמות (ח"א סי' יח אות ג) כתב דיש להסתפק בהא דאמרינן שאאחע"א ומ"מ חל לקוברו בין רשעים גמורים, האם הפשט הוא דלא חל האיסור במה שנוגע לעונשים אבל עצם החלות איסור חל או דגם עצם החלות איסור אינו חל בפועל אלא יש דין מיוחד של חלות לענין לקוברו בין רשעים גמורים. וכתב דאי נימא דעצם האיסור חל י"ל דסגי שיחשב ביאת איסור כהונה לעשותה חללה אבל אי נימא דעצם האיסור לא חל והוא חלות דין מיוחד לקבורה, נראה דאינו בכלל איסורי כהונה לעשותה חללה.

נמצינו למדים דבאאחע"א למהרי"ט האיסור חל גם כדי ללקות באופן שלא יתחייב על הראשון. ולמנחת חינוך האיסור חל בלי מלקות ודי בזה שתהיה חללה עי"ז. ולאמרי משה הוי איסור קל ולא די בזה להיחשב איסור כהונה כדי לעשות חללה. ולפי הגר"א יפה"ן יש צד לומר שלמרות שיקבר בין רשעים גמורים לא נחשב שחל האיסור כלל.